

INVESTICIONO-RAZVOJNI FOND
CRNE GORE A.D

Izvještaj o radu za 2018.godinu

Podgorica, jun 2019

SADRŽAJ

1	Uvod	2
2	Makroekonomsko okruženje u Crnoj Gori u 2018.godini	3
3	Ukupna kreditna aktivnost za 2018.godinu	4
4	Upravljanje rizikom i finansijskim plasmanima.....	14
5	Monitoring portfolia	15
6	Unutrašnja kontrola.....	18
7	Privatizacija	18
8	Akcije / Udjeli	20
9	Obveznice.....	23
10	Investicione nekretnine i stečena aktiva	23
11	Aktivnosti iz domena opštih i pravnih poslova, kao i prinudne naplate spornih potraživanja	24
12	Informacione tehnologije-podrška poslovnim procesima	25
13	Analiza finansijskog položaja i rezultata poslovanja	27

1 Uvod

Nastavljajući trend uspješnog poslovanja, IRF CG je i u 2018. godini ostvario zavidne rezultate. **Ukupnom realizacijom od 209,4 mil.EUR plan je premašen za skoro 50%. Rast je ostvaren upoređujući realizaciju za predhodne dvije godine i to za 19% u odnosu na 2017.godinu i čak 63% u odnosu na 2016.godinu.**

Odobreni plasmani su namijenjeni otvaranju novih preduzeća, poboljšavanju konkurentnosti i likvidnosti privrednih subjekata, unapređenju proizvodnje i usluga orijentisanih prema izvozu kao i proizvodnje kojom se smanjuje uvozna zavisnost, finansiranju infrastrukturnih projekata a sve to sa ciljem otvaranja novih radnih mjesta kroz kontinuiranu podršku i podsticanje ubrzanog ravnomjernog privrednog razvoja Crne Gore.

I tokom 2018.godine IRF CG u svakodnevnom radu stavlja fokus na preduzetništvo, kako za nove tako i buduće biznise. Uspješna mala i srednja preduzeća su nosioci razvoja jedne privrede, pa se najveći dio IRF CG finansijske aktivnosti upravo opredjeljuje u tom smjeru. Obezbeđujući finansijska sredstava IRF CG značajno doprinosi razvoju svih naših regija sa posebnim osvrtom na sjeverne opštine i one sa stepenom razvijenosti niže od prosječne na nivou države.

Posebna pažnja je tokom 2018.godine bila usmjerena na postojeća preduzeća i njihove razvojne projekte. kojima se podržavaju prioritetni sektori razvoja, čime se želi uticati na diversifikaciju ekonomske strukture.

IRF CG u svom djelovanju ima personalizovan pristup tako da je posvećen svakom preduzetniku/preduzeću pojedinačno što zahtijeva mnogo veći nivo angažovanja i razumijevanje potreba klijenata i šire društvene zajednice. Na taj način se kontinuirano promovišu instrumenti podrške koji će uticati na bolje povezivanje preduzeća i sektora, podrška klasterima, podrška projektima koji se odnose na proizvodnju i preradu sa većim stepenom finalizacije proizvoda kao i podrška preduzećima koja favorizuju domaće proizvode i sirovine.

Posvećenost i relevantan anagažman IRF CG je prepoznat ne samo od korisnika programa podrške i lokalnih partnera nego i od međunarodnih institucija.To je izuzetno važno imajući u vidu činjenicu da se sredstva za finansiranje obezbeđuju i na međunarodnom finansijskom tržištu.

Kompletno anagažovanje IRF CG proizvodi dugoročno održiv finansijski rezultat baziran i na činjenici da se kontinuirano prati adekvatnosti portfolia i monitoring realizovanih projekata kako bi efekti na progres crnogorske ekonomije i životni standard bili u skladu sa očekivanim.

2 Makroekonomsko okruženje u Crnoj Gori u 2018.godini

Prema konačnim podacima Monstata, realna stopa rasta BDP-a Crne Gore u 2017. godini iznosi 4,7%, dok je prema preliminarnim podacima realna stopa rasta BDP-a Crne Gore na osnovu kvartalnih procjena u 2018. godini iznosi 4,9%. Prema preliminarnim podacima MONSTAT-a, rast je ostvaren u sva četiri kvartala 2018. godine u odnosu na isti period 2017. godine i to 4,5%, 4,9%, 5,0% i 4,8%, respektivno.

Godišnja inflacija u decembru 2018. godine, mjerena potrošačkim cijenama iznosila je 1,6%, dok je inflacija mjerena harmonizovanim indeksom potrošačkih cijena iznosila 1,5%.

U 2018. godini u odnosu na prethodnu godinu, industrijska proizvodnja zabilježila je rast od 22,4%. Rast proizvodnje je zabilježen u sektoru prerađivačke industrije (12,1%) i sektoru snabdijevanja električnom energijom, gasom i parom (62,1%). Pad proizvodnje zabilježen je u sektoru vađenja ruda i kamena(-21,3%).

Broj dolazaka turista, u kolektivnom smještaju, u 2018. godini iznosio je 1,1 milion što je za 12,7% više u odnosu na prethodnu godinu. Ukupno je ostvareno 4,2 miliona noćenja, što je za 8,2% više nego u 2017. godini.

Prosječan broj zaposlenih u decembru 2018. godine iznosio je 194.085 lica, što je za 9,3% više u odnosu na decembar 2017. godine. Broj nezaposlenih lica u Crnoj Gori je u decembru 2018. godine iznosio 41.378 što predstavlja pad od 19,3% u odnosu na decembar 2017. godine.

Bilansna suma banaka je iznosila 4.407,2 miliona eura na kraju decembra 2018. godine, U strukturi aktive agregatnog bilansa banaka dominantno mjesto zauzimali su krediti, koji su na kraju decembra 2018. godine iznosili 2.930,2 miliona eura i ostvarili su rast od 8,5% u odnosu decembar prethodne godine. U strukturi pasive, dominantno učešće od 78,5% zauzimali su depoziti. Depoziti u bankama u decembru 2018. godine iznosili su 3.459,2 miliona eura i u odnosu na decembar 2017. godine bilježe rast od 5,9%.

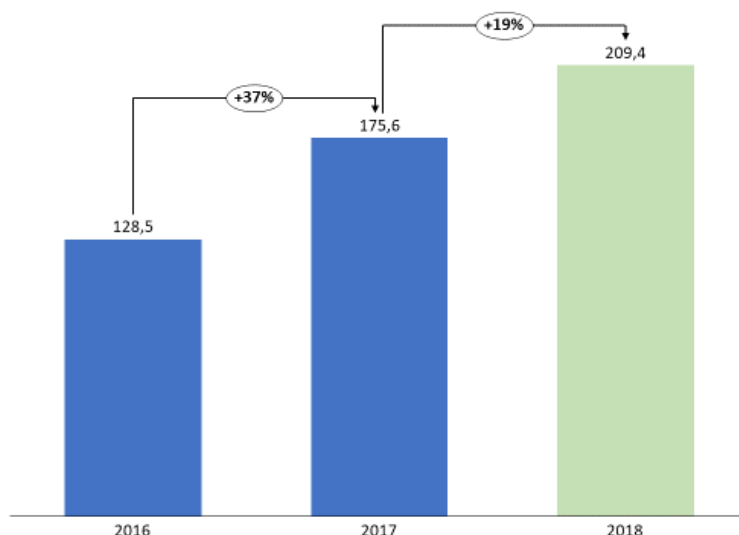
Prosječna ponderisana efektivna aktivna kamatna stopa na ukupno odobrene kredite na kraju decembra 2018. godine iznosila je 6,36%, i u odnosu na kraj decembra 2017. godine zabilježila pad od 0,45 p. p. Prosječna ponderisana efektivna aktivna kamatna stopa na novoodobrene kredite u decembru 2018. godine iznosila je 5,51%, što predstavlja pad od 0,72 p. p. u odnosu na decembar 2017. godine. Prosječna ponderisana efektivna pasivna kamatna stopa iznosila je 0,56% na kraju decembra 2018. godine i u odnosu na kraj decembra 2017. godine ostvarila pad od 0,13 p. p.

Procjena rasta BDP-a za 2018.godinu od strane Svjetske banke za Crnu Goru je, revidirana na stopu od 3,8 odsto nakon što su ostvarene nove privatne i javne investicije, a turizam zabilježio rekordne rezultate. Sve je pratio rast zaposlenosti i primanja, kao i potrošnje. Izvoz je i dalje na niskom nivou, međutim turizam i izvoz metalnih proizvoda kao odgovor na veću potražnju iz EU donekle je ublažio i dalje izuzetno visok uvoz. Turizam, trgovina na malo i građevina su predvodnici rasta i u 2018, ali ovog puta uz proizvodnju i energetiku u kojima su rezultati udvostručeni nakon investicija u nove kapacitete proteklih godina. Za 2019.godinu procjena je da će ostvareni rast biti na nivou od 2,8%

3 Ukupna kreditna aktivnost za 2018.godinu

Plan realizacije za 2018. godinu je iznosio 140 mil EUR dugoročnih i kratkoročnih kredita / faktoringa. Poslovnu 2018.godinu IRF CG je završio sa 209,4 mil EUR za finansiranje 412 projekta. Rast je ostvaren, kako u odnosu na plan, za skoro 50%, tako i u odnosu na rezultat iz 2017. godine, za 19%.

Na grafiku koji slijedi prikazan je iznos odobrenih sredstava za zadnje tri godine/u mil.EUR

Grafik br.1

Aktivnosti i investicije IRF CG direktno proizilaze iz programa rada Vlade i odnose se na :

- Unapređenje poslovnog ambijenta radi poboljšanja konkurentnosti privrede uz povećanje zaposlenosti i to kroz unapređenje postojećih i kreiranje novih kreditnih linija u cilju podsticanja razvoja biznisa. Primjenjuju se instrumenti i mehanizmi finansijske podrške koji obezbjeđuju podršku razvoju prioritetnih sektora, ravnomjeran regionalni razvoj, unapređenje poslovanja i likvidnosti mikro, malih i srednjih preduzeća, optimizaciju korišćenja kapaciteta velikih sistema u cilju adekvantnog uvezivanja repro lanca i diversifikaciju ekonomskih aktivnosti.
- Stvaranje uslova za veće zapošljavanje, povećanje radne aktivnosti i mobilnosti radnika kroz podršku posebnim ciljnim grupama: (mladi, početnici, žene, visokoškolci, tehnološki viškovi, individualni poljoprivredni proizvođači, zanatlije, osobe sa invaliditetom i slično).
- Ostvarivanje veze poljoprivrede sa trgovinom i turizmom kroz diversifikaciju ekonomskih aktivnosti u ruralnim područjima

- unapređenje infrastrukture neophodnu za razvoj i povezivanje ruralnih područja; poboljšanje uslove i kvalitet života za ostanak stanovništva na selu;

3.1. Programi podrške IRF CG

Za 2018. godinu Fond je obezbijedio finansijsku podršku kroz 33 kreditne linije koje su usmjerene na sledeće programe:

- **Preduzetništvo**, kroz podršku posebnim ciljnim grupama (mladi, početnici, žene, visokoškolci, tehnološki viškovi, individualni poljoprivredni proizvođači, inovativno preduzetništvo, ICT biznis, klasterska proizvodnja i slično);
- **Poljoprivreda**, kroz program podrške agroindustriji i proizvodnji hrane, otkupu poljoprivrednih proizvoda, unapređivanju i osavremenjavanju procesa poljoprivredne proizvodnje i sl.
- **Turizam**, kao podsticaj jednog od prioritetnih sektora crnogorske privrede, kroz izgradnju novih i unapređenju postojećih apartmanskih i hotelskih kapaciteta, turističke infrastrukture i sl.
- **Proizvodnja**, kroz podršku preduzećima iz oblasti drvoprerade, modernizaciju industrije, klastera...
- **Usluge**, kroz ulaganje u ICT sektor, preduzećima širokog spektra uslužnih djelatnosti, kao i stimulisanje preduzetničkog duha u oblasti kulture i umjetnosti.
- **Podršku preduzećima, kroz održavanja i/ili poboljšanja likvidnosti** (kratkoročna kreditna sredstva, refinansiranje postojećih kreditnih sredstava, faktoring finansiranje, trajna obrtna sredstva i slično);
- **Podsticaj konkurentnosti crnogorskih proizvoda/usluga na drugim tržištima** (kreditna sredstva namijenjena pripremi proizvodnje i uslugama za izvoz)
- **Podrška u realizaciji green field i brown field investicijama**
- **Infrastrukturni projekti**, kroz podršku projektima za vodosnadbijevanje, zaštitu životne sredine, projekti od ekološkog, lokalnog i državnog značaja i projektima iz oblasti energetike energetske efikasnosti i obnovljivih izvora energije.

3.1.1. Razvoj preduzetništva

Unapređenje životnog standarda kroz dinamički ekonomski rast zahtijeva kontinuiranu podršku razvoja preduzetništva sa ciljem proširivanja preduzetničke baze i motivisanje posebnih ciljnih grupa za osmišljavanje i realizaciju preduzetničkih ciljeva. Ciljne grupe koje je potrebno kvalitetno integrisati su: mladi, žene, visokoškolci, tehnološki viškovi, individualni poljoprivredni proizvođači, dakle, u najvećoj mjeri početnici u biznisu.

IRF CG poseban fokus ima na pružanju podrške visokoobrazovanim mladim ljudima kako bi se smanjila nezaposlenost te ciljne grupe. Osim toga, kontinuirana podrška se pruža promovisanju samozapošljavana žena, kako bi se olakšalo njihovo uključivanje u poslovne tokove i omogućilo im se da ostvare ekonomsku nezavisnost. U cilju uvećanja preduzetničke baze kao preduslova za stvaranje novih radnih mjesta ali i ravnomjernog regionalnog razvoja značajan segment preduzetničkog potencijala prepoznat je i u individualnim poljoprivrednim proizvođačima jer poljoprivreda predstavlja značajniji izvor prihoda, posebno stanovništva Sjevernog regiona.

Sve u svemu uključivanje mladih, žena, individualnih poljoprivrednika i preduzetnika u kreiranje dodatne vrijednosti društva je važan preduslov cjelokupnog napretka društva i poboljšanje životnog standarda. S tim u vezi IRF CG realizuje kreditnu podršku preduzetništvu kroz kreditne linije koje imaju za cilj motivisanje pomenutih ciljnih grupa za započinjanje sopstvenog biznisa i to uz veoma povoljne uslove finansiranja, uz kamatne stope od 0%-3%.

Tokom 2018 odobreno je 11,4 mil EUR plasmana za podršku preduzetništvu, namijenjene mladima, ženama u biznisu, početnicima u biznisu, individualnim poljoprivrednim proizvođačima, visokoškolicima, što je u odnosu na 2017.godinu rast od 14%. Namjena projekata koji se realizuju ovim sredstvima je raznovrsta i podrazumijeva angažovanje preduzetnika u turizmu, poljoprivrednoj proizvodnji uslužnim djelatnostima i sl.

3.1.2. Podrška postojećim mikro, malim i srednjim preduzećima

Mikro, mala i srednja preduzeća predstavljaju izuzetno važnu komponentu privrede Evropske unije (EU). U Uniji postoji oko 23 miliona malih i srednjih preduzeća koja zapošljavaju dvije trećine ukupnog privatnog sektora i obezbjeđuju oko 80% novih radnih mjesta. Mikro, mala i srednja preduzeća (MMSP) imaju isti, ako ne i veći značaj za Crnu Goru i čine 99% ukupnog broja postojećih preduzeća, zapošljavaju 75,5% ukupno zaposlenih lica, dok u izvozu učestvuju oko 75,2%.

MMSP ostvaruju značajan uticaj na stabilan ekonomski razvoj Crne Gore i bitno doprinose rastu društvenog proizvoda, otvaranju novih radnih mjesta i smanjenju nezaposlenosti, a takođe su i značajan izvor inovacija i povećanja konkurentnosti na domaćem tržištu uz snažan uticaj i ulogu u ravnomjernijem regionalnom razvoju.

S tim u vezi IRF CG je prepoznat kao institucija koja pruža značajnu podršku razvoju mikro, malih i srednjih preduzeća, kako novoosnovanih tako i postojećih. Posebna prilika za kreiranje novih radnih mjesta je prepoznata u stimulaciji dodatnog investiranja u okviru postojećih mikro, malih i srednjih preduzeća tako da se u kontinuirano analiziraju potencijali postojećih preduzeća i nude posebne kreditne linije za realizaciju njihovih razvojnih projekata.

Dostupne kreditne linije usmjerene su na podršku mikro, malih i srednjih preduzeća kroz razvoj i modernizaciju proizvodnje, poljoprivrede i proizvodnje hrane, turizam i ugostiteljstvo kao strateški važne djelatnosti za razvoj ekonomije Crne Gore. Njihovim razvojem se omogućava direktan prihod i doprinos BDP-u, kao i značajan multiplikativni (direktni i indirektni) efekat koji on ima na druge sektore.

Za ova preduzeća ukupno je plasirano 57,4 mil EUR kredita što je u odnosu na 2017.godinu rast za više od 15 mil.EUR ili 36 %. Povoljni uslovi finansiranja su obezbijeđeni uz kamatne stope na nivou od 2,5% - 4,5%.

3.1.3. Podsticaj likvidnosti

Najveći dio sredstava neophodnih privrednim subjektima kao podrška poboljšavanju likvidnosti i očuvanju radnih mjesta tokom 2018-te obezbijeđen je kroz *otkup potraživanja - factoring* u iznosu od 63,1mil EUR. Predmet faktoringa su postojeća i buduća potraživanja za isporučenu ili ugovorenu robu, izvršene usluge i druga potraživanja za koja postoji nedvosmislena obaveza plaćanja od strane dužnika. To je posebno važno za male proizvođače koji sredstva dobijaju u roku od 7 dana a ne u roku od 120 dana i više. Imajući u vidu izazove sa kojima se suočavaju mala i srednja preduzeća značajno je istaći da je direktno i indirektno pružena podrška za oko 164 preduzeća. Njihova likvidnost je time značajno poboljšana i omogućeno im je nesmetano poslovanje.

Ostale kreditne linije za podršku likvidnosti su :

- Program kratkoročnog kreditiranja
- Program finansiranja trajnih obrtnih sredstava
- Refinansiranje tekućih kreditnih zaduženja

Ukupno odobrena sredstva za podsticaj likvidnosti, kroz sve navedene kreditne linije (i faktoring) iznosila su 122,8 milEUR.

3.1.4. Podsticaj konkurentnosti crnogorskih proizvoda i usluga

Polazeći od toga da je za ukupni ekonomski razvoj od posebnog značaja spoljna trgovina i prodaja domaćih proizvoda/usluga u inostranstvu, IRF CG finansira projekte kojima se žele podržati inicijative koje su spoljnotrgovinski orijentisane.

Kreditni su namijenjeni isključivo pripremi robnog izvoza i naplati istog, dok je izvoz usluga isključen, izuzimajući izvoz građevinskih, transportnih, softverskih i konsultantskih usluga, te ako je izvoz usluga neposredno vezan za izvoz roba (montaža i sl.).

Kreditni uslovi su:

Maksimalni iznos do 3 mil.EUR za direktne, uz kamatnu stopu do 3,5% tj. 5 mil EUR za kredite preko banka, uz kamatnu stopu od 5%.

Minimalni iznos 10.000 EUR, rok otplate do 12 godina (uključujući grejs period do 4 godine).

Tokom 2018. godine za ovu kreditnu liniju odobreno je 3 projekta u ukupnom iznosu od 2,9 mil EUR.

3.1.5. Podrška realizaciji green fielda i brown field investicija

Cilj programa je pružanje finansijske podrške green field, brown field i ostalim investicijama u cilju podsticanja novog zapošljavanja, povećavanja kapaciteta i unapređenja konkurentost.

Green field investicije podrazumevaju ulaganje u izgradnju potpuno novog biznisa, koji do tada nije postojao na targetiranom tržištu ili tržišnom području. Direktne investicije kroz novu izgradnju fabrika, postrojenja, pogona, poslovnih jedinica ili filijala, startuju od kupovine zemljišta za izgradnju, sa ili bez prateće komunalne i saobraćajne infrastrukture.

Brown field investicije su takva vrsta investicija koje startuju na već kupljenom zemljištu sa pratećom infrastrukturom, a ulaganjem u razne prazne hale, napuštena vojna postrojenja, skladišta i sl., ista se vraćaju u stanje ponovne upotrebe.

Kreditni uslovi su:

Maksimalni iznos do 4 mil EUR za direktno kreditiranje, uz kamatnu stopu od 4%, tj. do 6 mil EUR preko banaka, uz kamatnu stopu do 5%.

Minimalni iznos 10.000 EUR, rok otplate do 12 godina (uključujući grejs period do 4 godine).

Tokom 2018.godine odobreno je finansiranje 5 projekta u ukupnom iznosu od 10,3mil EUR

3.1.6. Podrška infrastrukturnim projektima

Cilj Programa je realizacija investicionih projekata iz oblasti infrastrukture (saobraćajnice, vodovodi, prečišćavanje otpadnih voda i sl.) na lokalnom i državnom nivou, koji su funkciji iskorišćavanja privrednih potencijala i stvaranju uslova za razvoj biznisa, kao i finansiranje projekata od lokalnog, regionalnog i državnog značaja.

Projekti koji će se finansirati iz kreditne linije treba da doprinesu održivom razvoju, valorizaciji prirodnih resursa i podsticaju razvoja biznisa.

Kreditni uslovi su:

Maksimalni iznos do 3 mil EUR za direktno kreditiranje,uz kamatnu stopu do 4% tj. 5 mil EUR preko banaka, uz kamatnu stopu do 5%

Minimalni iznos 10.000 EUR,rok otplate do 15 godina (uključujući grejs period do 5 godine).

Tokom 2018. godine, za 5 infrastrukturnih projekata izdvojeno je 4,7 mil EUR.

3.1.7. Podrška za zaposlenost

Finansiranjem ukupno 412 projekata kroz kreditne i faktoring projekte, očekuje se da bude otvoreno/sačuvano 7.245 radna mjesta.

Otvaranje novih radnih mjesta i kompletna podrška zapošljavanju i očuvanju radnih mjesta su strateški prioriteti, tako da su sve aktivnosti IRF CG usmjerene na kreiranje podsticajnog ambijenta, koji doprinose razvoju novih i postojećih preduzeća, unaprijeđenju preduzetništva i samim tim smanjenju nezaposlenosti.

3.2. Odobrena sredstva prema djelatnostima

Promjene u strukturi BDP-a pokazuju da se ekonomija Crne Gore tokom prethodnih godina ubrzano pomjerala od tradicionalnih industrijskih ka uslužnim sektorima.

Dosadašnje iskustvo ukazuje da se veliki dio investicione aktivnosti obavlja u okviru turizma i ugostiteljstva, što je razumljivo imajući u vidu je turizam jedan od stratejskih prioriteta razvoja crnogorske privrede. Međutim raste udio ulaganja u poljoprivredu i proizvodnju hrane, imajući u vidu da Ministarstvom poljoprivrede i ruralnog razvoja, kroz Agro budžet pruža značajne benefite kao i kroz IPARD programe. Zajednički nastup Ministarstva i IRF CG ima veliki značaj u kompletnoj promociji i pružanju podrške MMS preduzećima jer IRF CG na osnovu razvojnih prioriteta Vlade kreira konkretne kreditne linije za podšku poljoprivrednim proizvođačima.

To je naročito značajno imajući u vidu komplementarnost ovih djelatnosti koja će imati sinergijski efekat na ukupan razvoj društva i prepoznatljivost Crne Gore kao turističke destinacije.

Turizam je strateški važan za Crnu Goru, ne samo što omogućava direktan prihod i doprinos BDP-u, već i zbog značajnog multiplikativnog (direktnog i indirektnog) efekta koji on ima na druge sektore. Posebno, treba naglasiti veze sa prerađivačkom industrijom (kao što je potrošnja poljoprivrednih i prehrambenih proizvoda), transportom, ICT i korišćenje biznis usluga.

U cilju rasta i razvoja postojećih preduzeća, IRF CG je u skladu sa ekonomskom politikom Vlade Crne Gore podržao prioritetne sektore: turizam i ugostiteljstvo sa oko 70 mil EUR, poljoprivredu i proizvodnju hrane sa 24 mil EUR, proizvodnu djelatnost sa 33 mil EUR.

Osim gore navedenih odobrene su i investicije u ostale sektore, kao što su uslužne djelatnosti i trgovine.

IRF CG je nastavio da i u 2018. godini, kroz kreditne linije stimulše prioritetne sektore crnogorske privrede, a u zajedničkoj saradnji sa Ministarstvom održivog razvoja i turizma, Ministarstvo ekonomije i Ministarstvom poljoprivrede i ruralnog razvoja dodatno su bili obezbijeđeni instrumenti podrške kroz razne stimulacije kako bi se dodatno uticalo na razvoj, prije svega, turizma i poljoprivrede.

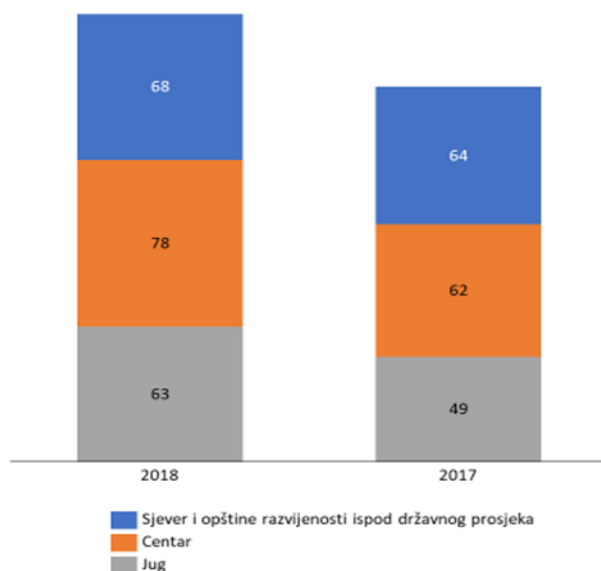
3.3. Odobrena sredstva po regionima

Strategijom regionalnog razvoja Crne Gore za period 2014-2020 godine, definisana je neophodnost postizanja ravnomjernijeg socio-ekonomskog razvoja svih jedinica lokalne samouprave i regiona, zasnovanog na konkurentnosti, inovativnosti i zapošljavanju a sve u cilju unapređenja životnog standarda u Crnoj Gori .S tim u vezi podizanje konkurentnosti na svim nivoima prepoznato je kao osnovni problem čije prevazilaženje treba da doprinese povećanju zaposlenosti i produktivnosti.

U tom kontekstu je fokus IRF CG i u 2018. godini bio usmjeren na projekte koji utiču na smanjenje razlika između razvijenih i manje razvijenih opština kroz podršku i dodatne stimulacije za projekte čija je realizacija planirana za sjevernu regiju i opštine sa prosjekom razvijenosti ispod državnog prosjeka.

Ravnomjerniji regionalni razvoj i dugoročan rast i razvoj privrede u cjelini, obuhvata, između ostalog i kontinuiran razvoj malog i srednjeg preduzetništva, odnosno podizanje njihove konkurentnosti. Sveobuhvatan zakonski, strateški i institucionalni pristup razvoju malog i srednjeg preduzetništva je pretpostavka su jačanja konkurentne sposobnosti ekonomije i ravnomjernijeg regionalnog razvoja.

Na grafiku koji slijedi dat je uporedni prikaz odobrenih sredstava po regijama 2018/2017.godine (u mil€).

Grafik br.2

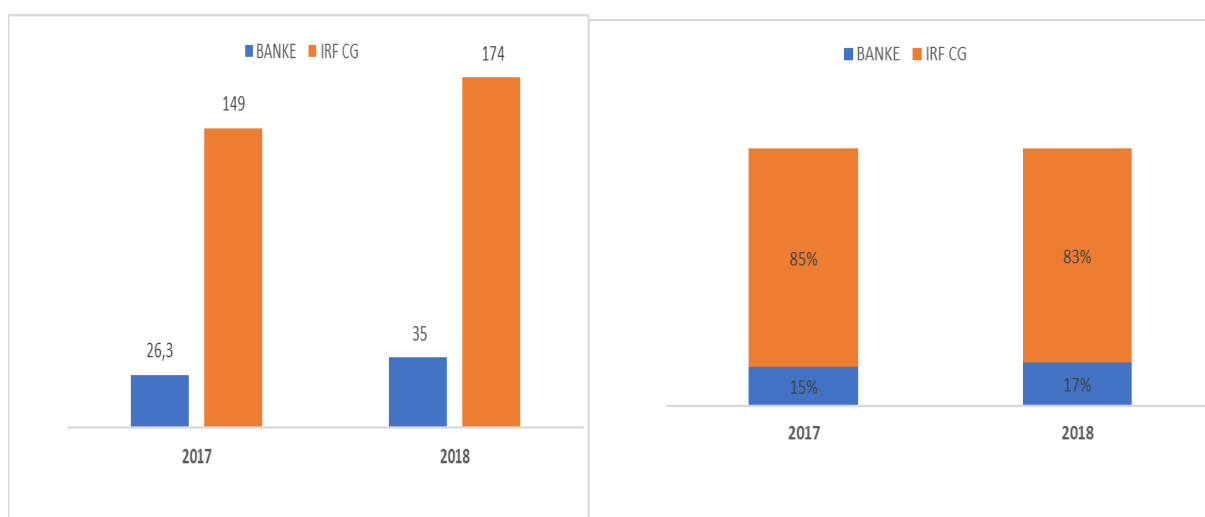
Tokom 2018. godine 33% ukupno odobrenih plasmana finansirano je u sjeverni region i opštine sa prosjekom razvijenosti ispod državnog. Odobreni iznos od 68 mil.EUR veći je za 4,8 mil.EUR nego je za ovu regiju plasirano tokom 2017.godine.

Odobeni plasmani u 2018.godine u centralni dio (Podgorica) iznose 78 mil EUR ili 37% plasmana, dok južni region u iznosu od 63 mil EUR čini 30%.

3.4. Plasmani prema načinu odobrenja

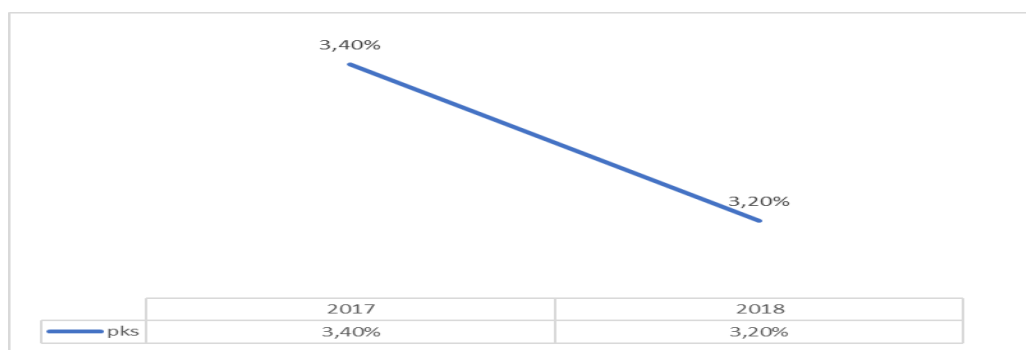
Tokom 2018. godine i dalje se evidentira rast direktno plasiranih IRF CG sredstava, u odnosu na plasmane preko komercijalnih banaka. Učešće direktnih plasmana za 2018.godinu, (uključujući i faktoring/otkup potraživanja) je 83% , a posredstvom banaka 17% u ukupno realizovanim sredstvima u 2018.godini. Posmatrajući 2017.godinu, odnos je nešto veći u korist direktno plasiranih sredstava IRFCG (85% : 15%).

Uporedni prikaz plasmana prema načinu odobrenja, za zadnje dvije godine, pokazuje sledeći grafik/ u mil.EUR i % učešća.

Grafik br.3

3.5. Kamatne stope IRF CG i mjere stimulacije

Grafik br.4

Na grafiku br. 4 prikazane su uporedne, ukupne prosječne kamatne stope (za sve plasmane: kredite - direktne i posredstvom banka, kao i za faktoring). Primjetan je pad PKS od 0,20 pp u 2018. godini u odnosu na 2017 - tu.

Došlo je do pada kamatnih stopa na kratkoročne plasmane u 2018 - toj u odnosu na godinu ranije, pa je to u krajnjem dalo za rezultat pad prosječne kamatne stope na ukupne plasmane. Na ovaj trend svakako da utiču i beskamatne kreditne linije koje su dostupne segmentima koji zaslužuju posebnu pažnju.

Takođe je i kod ostalih činioca finansijskog tržišta (komercijalnih banaka i mikrokreditnih finansijskih institucija) prisutan je trend smanjenja kamatnih stopa.

Osim boljih kamatnih stopa, za 2018 . godinu IRF CG je obezbijedio i posebne uslove kreditiranja u vidu stimulativnih mjera.

One se prvenstveno odnose na subjekte koji projekte realizuju u opštinama sjevernog regiona i opštinama sa stepenom razvoja ispod državnog prosjeka razvijenosti, kao i za subjekte koji realizacijom projekta zaposle 5 ili više novih lica. U ovim slučajevima odobrava se stimulacija u vidu smanjenja kamatne stope za 0,5 p.p., kao i niže visine naknade na odobreni kredit.

Stimulacije se odnosi i na direktne kredite aranžmane , za koje bi se odobrila garancija neke od poslovnih banaka, na način što se inicijalna kamatna stopa umanjuje za 1 p.p..

Krajnji korisnici kreditnih aranžmana IRF CG mogu biti samo subjekti koji od Poreske uprave obezbijede potvrdu da uredno izmiruju svoje poreske obaveze dok je za one najurednije koji se nađu Bijeloj poreskoj listi obezbijedena stimulacija u vidu niže kamatne stope za 0,5pp.

Još jedna vrsta stimulacije, tj. niže kamatne stope od 0,5pp ,odnosi se i za projekte finansirane iz sredstava EIB-a.

3.6. Nefinansijska podrška

IRF CG je kroz 18 održanih prezentacija u opštinama širom Crne Gore i ove godine promovisao najpovoljnije uslove kreditiranja u regionu i djelovao podsticajno prema svima onima koji imaju ideje, a plaše se njihove realizacije ili nijesu dovoljno podstaknuti željom za uspjehom, da riješe pitanje svoje egzistencije i svojih porodica i otpočnu sa biznisom. Zainteresovanost za programima finansijske podrške IRF CG pokazuju, tradicionalno pune sale opština, fakulteta, koje u ovoj godini, broje ukupno i više od 1400 prisitnih.

Zbog velikog interesovanja posebnih ciljnih grupa za finansijsku podršku IRF-a (žene u biznisu, nezaposleni visokoškolci, mladi, početnici, individualni poljoprivredni proizvođači, tehnološki viškovi) u toku 2018. godine, IRF CG je u saradnji sa Zavodom za zapošljavanje Crne Gore, na teritoriji Crne Gore, organizovao motivacioni seminar pod sloganom „Šansa za posao“. Kako bi se intenzivirale aktivnosti posvećene podsticaju preduzetništva, kao načina otvaranja novih radnih mjesta, IRF CG je intenzivno radio i radiće, na projektima koji imaju za cilj obezbjeđivanje što povoljnijih instrumenata podrške i širenje grupe proizvoda.

Projektom „Šansa za posao”, promovisani su:

- *beskamatni krediti,*
- *nefinansijska podrška,*
- *mogućnost samozapošljavanja,*
- *preduzetništvo kao instrument rješavanja egzistencije,*
- *podrška Vladinih institucija i organa za otvaranje novih radnih mjesta.*

Kroz 4 održana motivaciona seminarra namijenjena ženama u biznisu, nezaposlenim visokoškolcima, mladima, početnicima, individualnim poljoprivrednim proizvođačima, tehnološkim viškovima, pod nazivom „Šansa za posao“, prisustvovalo je ukupno 223 učesnika i tom prilikom je sa preko 40 učesnika pojedinačno obavljen razgovor.

U okviru promocije projekta ADMAS, realizovanog u saradnji sa Ministarstvom poljoprivrede, promovisane su i ostale kreditne linije iz djelatnosti poljoprivrede, za razvoj agroindustrije i proizvodnje hrane.

Takođe, u okviru dvije održane prezentacije ADMAS projekta, u saradnji sa Ministarstvom poljoprivrede, prisustvovalo je ukupno 700 učesnika, i tom prilikom je sa preko 60 učesnika pojedinačno obavljen razgovor.

R.br.	Prezentacija “Šansa za posao” 2018	Broj učesnika
	Opštine	
1	Opština Nikšić (Tehnopolis)	62
2	GO Golubovci	50
3	Opština Bar	68
4	Glavni grad Podgorica	43
	Prezentacija “ADMAS” 2018	
	Opštine	
1	Opština Bijelo Polje	400
2	Opština Nikšić	300
	Ukupan broj učesnika:	923

Tabela 2.2: Prikaz održanih seminarra “Šansa za posao” i ADMAS, 2018

Osim pomenutih seminarra, IRF CG je održao još 12 prezentacija na fakultetima, preduzetničkim centrima, na kojima je prisustvovalo oko 500 zainteresovanih uglavnom mladih ljudi koji su željeli doći do saznanja

kako aplicirati za kredit kod IRF CG, kako registrovati preduzeće, kako napisati biznis plan, i kako uspješno realizovati investicioni projekat, što je i mjera uspjeha. Primjeri reprezentativnih projekata koje je IRF CG kreditno podržao, a koji su predstavljeni na prezentacijama u vidu gostovanja preduzetnika i snimljenih emisija o njima, takođe su prisutne motivisali na mogućnost uspjeha u biznisu.

Pored navedenih obilazaka, menadžment IRF CG je obišao ukupno preko 200 preduzeća. Akcenat je stavljen na opštine Sjevernog regiona i manje razvijene opštine.

IRF CG je sa Privrednom komorom Crne Gore, Ministarstvom ekonomije, Ministarstvom poljoprivrede i ruralnog razvoja i Ministarstvom održivog razvoja i turizma, i ove godine, u septembru 2018., organizovao nastup crnogorskih privrednika u okviru nacionalnog štanda Crne Gore na Međunarodnom sajmu preduzetništva u Celju (MOS 2018).

Na sajmu MOS 2018, pored učesnika iz zemalja regiona, Evropske Unije i zemalja svijeta, predstavilo se oko 30 uspješnih crnogorskih privrednika, korisnika naših kreditnih sredstava, sa svojim proizvodima i uslugama i to iz različitih djelatnosti i sektora poslovanja. Tokom šest dana trajanja sajma, crnogorski privrednici su, takođe, intenzivno radili na networkingu i time imali priliku da ostvare nove poslovne kontakte i obezbijede kvalitetnije pozicioniranje domaćih brendova na inostranom tržištu.

IRF CG je učestvovao na poslovnom Forumu privrednika Crne Gore i Vojvodine koji se održao u okviru Novosadskog poljoprivrednog sajma, u maju 2018. godine. Na crnogorskom štandu, naši privrednici su i ove godine nastupili zajedno, u organizaciji Privredne komore Crne Gore, a uz podršku Ministarstva poljoprivrede i ruralnog razvoja, Ministarstva ekonomije i Investiciono - razvojnog fonda. Organizovanje ovog sajma je imalo za cilj povezivanje privrednika iz regiona i prepoznavanje dodatnih mogućnosti poslovne saradnje.

4 Upravljanje rizikom i finansijskim plasmanima

IRF CG je dužan rizike u poslovanju svoditi na najmanju mjeru. Efikasan i fleksibilan sistem upravljanja rizicima predstavlja ključ dugoročnog uspjeha i razvoja.

U skladu sa Zakonom o izmjenama i dopunama Zakona o Investiciono razvojnom fondu usvojenim u 2017. godini, kontrolu poslovanja Fonda počinje da vrši CBCG i bilo je predviđeno da posebnim propisima uredi minimalne standarde za upravljanje rizicima u Fondu i koeficijent adekvatnosti kapitala Fonda. To je i urađeno donošenjem dvije odluke 27/11/2018 od strane CBCG i to Odluke o minimalnim standardima za upravljanje rizicima u IRFCG kao i Odluke o načinu izračunavanja koeficijenta adekvatnosti kapitala IRFCG, sa početkom primjene od aprila 2019. U skladu sa navedenim IRF CG je pristupio usklađivanju internih akata i donošenju novih kako bi se ispoštovale odredbe pomenutih odluka.

Kao jedna od najznačajnijih izmjena kojoj je IRF CG pristupio u dijelu usaglašavanja sa odlukama CBCG jeste primjena MSFI standarda u obračunu umanjenja finansijske imovine, koji počinje da se primjenjuje u od januara 2019. godine.

Sa aspekta analize i praćenja kreditnog rizika na pojedinačnoj osnovi i dalje se značajna pažnja posvetila praćenju koncentracije rizika po korisnicima i limitiranju rasta kreditnog rizika po tim korisnicima. Ovdje se prevashodno misli na dio portfolija IRF CG koji se odnosi na kredite realizovane posredstvom poslovnih banaka gdje je koncentracija rizika posebno izražena kod pojedinih poslovnih banaka u Crnoj Gori.

S obzirom na nastavak intezivne kreditne aktivnosti u 2018. godini akcenat je takođe bio na što kvalitetnijoj identifikaciji kreditnog rizika prilikom odobravanja plasmana, kroz sveobuhvatniju prezentaciju relevantnih informacija za ocjenu kreditnog rizika po pojedinačnim plasmanima i korisnicima kao i analizu svih aspekata rizika plasmana.

Sa aspekta analize i praćenje kreditnog rizika na nivou portfolija takođe se posebna pažnja posvetila analizi portfolija po različitim segmentima, uz kvalitetnije izvještavanje o istima. Sistemom „ranih znaka upozorenja“ nastoji se pratiti i preventivno djelovati na potencijalni rast kreditnog rizika po pojedinačnim plasmanima. Poseban akcenat u 2019 godini biće stavljen na monitoringu velikih izloženosti i preduzimanja svih potrebnih mjera za umanjenje potencijalnog gubitka.

5 Monitoring portfolia

Imajući u vidu da IRF CG, kako na dnevnom tako i na mjesečnom nivou, vrši dostavljanje podataka Centralnoj banci Crne Gore o novoodobrenim kreditima, tako da u skladu sa procedurama CBCG sačinjava izvještaje na nivou cjelokupnog portfolija po klasifikacionim grupama.

U sledećoj tabeli prikazana je struktura 1.558 aktivna plasmana.

5.1. Struktura plasmana prema intervalima kašnjenja

Interval kašnjenja	Broj kredita	% u ukupnom broju plasmana	Saldo kredita	% u ukupnom saldu plasmana
0-31	1.490	95,64%	265.921.222	97,99%
32-61	12	0,77%	348.459	0,13%
62-92	4	0,26%	180.628	0,07%
93-153	1	0,06%	11.369	0,00%
154-270	2	0,13%	982.322	0,36%
271-365	0	0,00%	0.00	0,00%
preko 365	49	3,15%	3.940.474	1,45%
UKUPNO	1.558	100,00%	271.384.473	100,00%

Kredit i garancije koji čine nekvalitetnu aktivu (kredit u kašnjenju većem od 90 dana) čine zbirno 1.88% ukupnog salda kredita i garancija na dan 31.12.2018. godine.

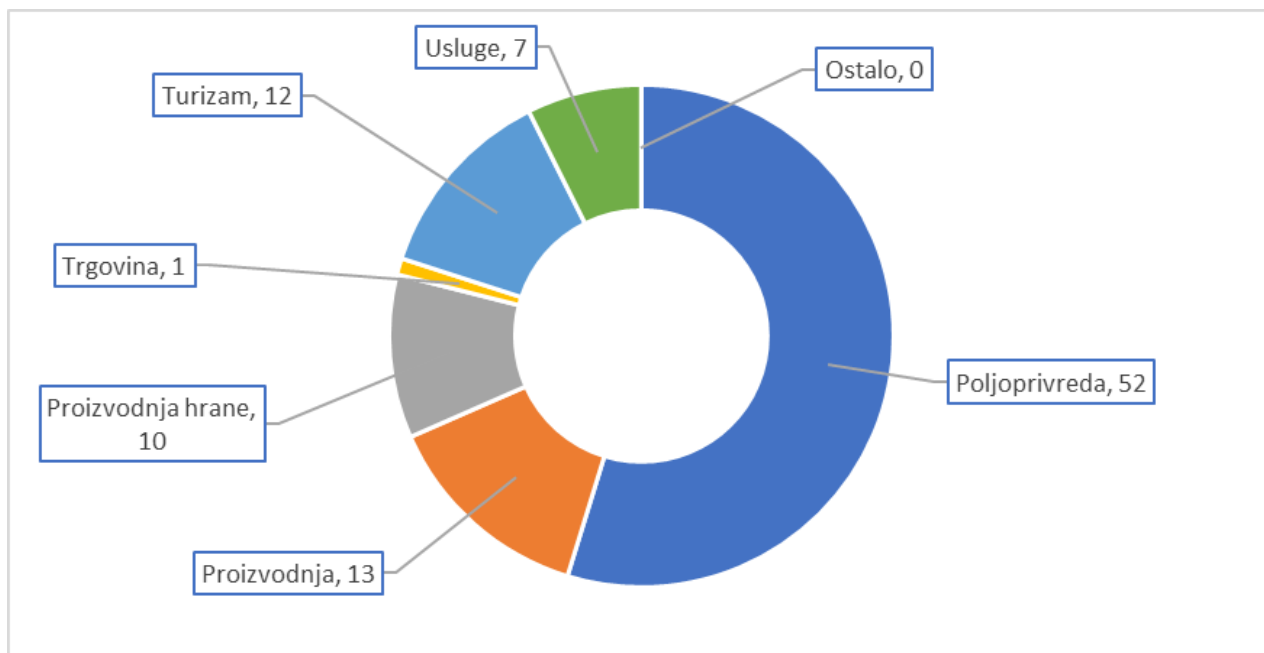
5.2. Struktura plasmana prema klasifikacionim grupama

Klasifikacione grupe	Broj kredita	% u ukupnom portfoliju	Saldo kredita	% u ukupnom portfoliju	Iznos rezervacija
A	458	29,40%	108.824.484	40,10%	0
B1	289	18,55%	81.271.519	29,95%	1.612.385
B2	664	42,62%	71.172.596	26,23%	3.985.151
C1	66	4,24%	3.126.272	1,15%	591.229
C2	21	1,35%	2.414.076	0,89%	1.064.459
D	6	0,39%	759.169	0,28%	531.510
E	54	3,47%	3.816.357	1,41%	3.816.357
UKUPNO	1.558	100,00%	271.384.473	100,00%	11.601.091

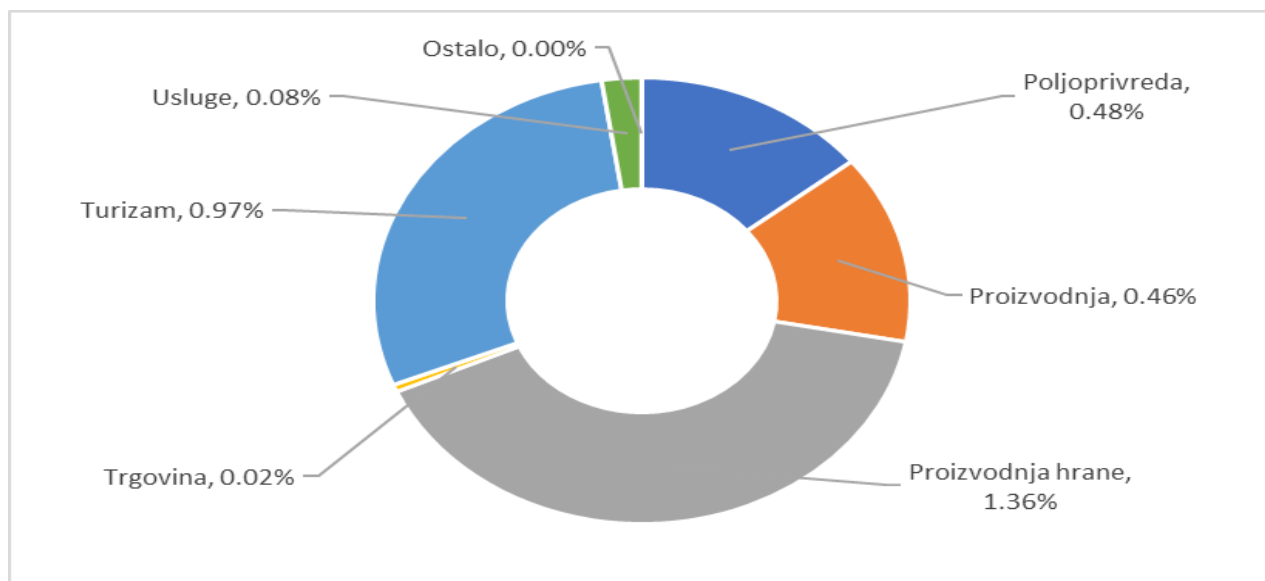
Kreditni i garancije koji čine nekvalitetnu aktivnu (kreditni klasifikovani u C1, C2, D i E) čine zbirno 3,73% ukupnog salda kredita i garancija na dan 31.12.2018. godine.

Direktni kreditni plasmani IRF CG klasifikovani u kategorijama C1, C2, D i E, posmatrani u odnosu na ukupan broj i saldo direktnih aktivnih kredita prikazani su na grafiku broj 1 i 2:

Aktivni direktni krediti koji su klasifikovani u C1, C2, D i E klasifikaciju po broju i po djelatnostima

Aktivni direktni krediti koji su klasifikovani u C1, C2, D i E klasifikaciju po saldu i po djelatnostima

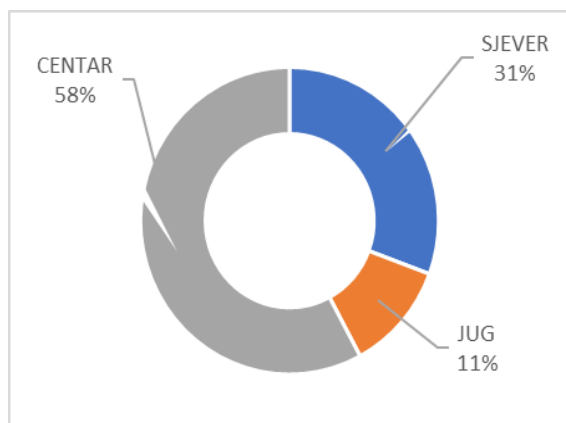

Dakle, posmatrajući nekvalitetnu aktivu IRF CG u kategorijama C1, C2, D i E po broju odobrenih kredita, najviše je bilo onih kredita koji su odobreni i realizovani u poljoprivrednoj djelatnosti (52 plasmana odnosno oko 54%).

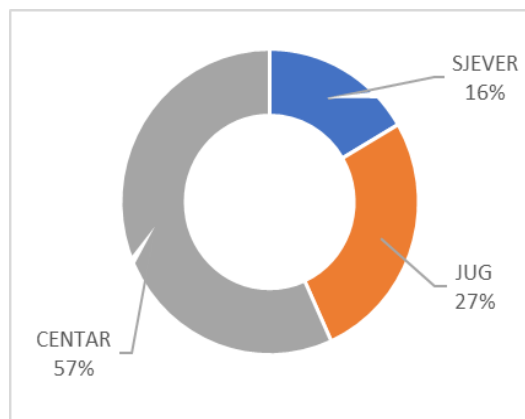
Međutim, ukoliko se posmatra trenutno stanje tj. saldo problematičnih plasmana u odnosu na ukupan saldo direktnih aktivnih kredita, u tom slučaju najveće stanje ovakvih kredita je u oblasti Proizvodnje hrane (1,36%).

Posmatrano po mjestu realizacije investicije odnosno po regionu u kom su se realizovala sredstva, struktura po broju i saldu je sljedeća:

Struktura po broju kredita

Struktura po saldu

6 Unutrašnja kontrola

Sistem unutrašnje kontrole IRF CG je proces, uspostavljen od strane Menadžmenta namijenjen za postizanje strateških i poslovnih ciljeva, ciljeva izvještavanja i ciljeva usklađenosti sa zakonima, pravilnicima, procedurama i ostalim internim aktima IRF CG.

Cilj unutrašnje kontrole je da kroz permanentni nadzor rada organizacionih jedinica IRF CG, kontroliše usklađenost poslovanja IRF CG sa pravilnicima, procedurama i ostalim internim aktima, da unaprijedi poslovanje IRF CG, kako bi se operativno-proceduralni rizik sveo na najmanju moguću mjeru.

Ukupan broj kontrolisanih predmeta Sektora za kredite i garancije u 2018. godini je 393 za koje je ukupno odrađeno 2.029 kontrola.

Pored kontrole usklađenosti poslovnih procesa sa pravilnicima i politikama IRF CG, aktivnosti unutrašnje kontrole odvijale su se u pravcu pružanja savjetodavnih usluga referentima i davanja sugestija kako bi se broj grešaka sveo na najmanju moguću mjeru.

7 Privatizacija

IRF CG se kao finansijska institucija, pored intenzivnih aktivnosti koje za cilj imaju podsticaj i ubrzanje privrednog razvoja Crne Gore, kroz mehanizam kreditne podrške pod povoljnijim uslovima, bavi i pitanjima vezanim za okončanje procesa privatizacije, tj. prodaje kapitala stečenog u procesu svojinske i upravljačke transformacije.

Trend smanjenog interesovanja investitora u dijelu procesa privatizacije preostalih društava iz portfelja IRF prisutan je i u 2018. godini. IRF je u 2018. godini nastavio sa aktivnostima na privatizaciji društava iz svog portfelja, u skladu sa ciljevima i smjernicama definisanim Planom privatizacije za 2018. godinu. Planom privatizacije utvrđeni su osnovni ciljevi privatizacije i drugi aspekti ovog procesa, metode i načini privatizacije, sa utvrđenim spiskovima društava i procentom akcijskog kapitala za privatizaciju. Modeli privatizacije definisani Planom privatizacije za 2018. godinu su: javni tender, aukcija, berza i valorizacija turističkih lokaliteta ili privrednih društava kroz javno-privatno partnerstvo.

U skladu sa navedenim modelima privatizacije, Planom privatizacije za 2018. godinu obuhvaćena su sljedeća društva iz portfelja IRF-a i to:

9.1. Prodaja akcija i imovine putem javnog tendera

Kada je u pitanju prodaja akcija putem javnog tendera a tiče se portfelja IRF-a, Planom privatizacije za 2018. godine obuhvaćeno je samo jedno društvo - Institut "Dr Simo Milošević" ad Igalo. Shodno pozitivno pravnim propisima iz oblasti privatizacije sprovođenje kompletnog postupka prodaje akcija putem javnog tendera u nadležnosti je tenderske komisije koju formira Savjet za privatizaciju i kapitalne projekte. Shodno

Planu privatizacije za 2018. godinu, Savjet za privatizaciju I kapitalne projekte je u oktobru 2018. godine raspisao javni poziv za prodaju 56,4806% kapitala Instituta "Dr Simo Milošević" AD Igalo. Javnim pozivom je predviđen krajnji rok za dostavljanje ponuda do 14.01.2019. godine.

9.2. Valorizacija turističkih lokaliteta ili privrednih društava kroz javno privatno partnerstvo

Skijalište "Savin Kuk" na Žabljaku

Shodno Odluci o Planu privatizacije za 2018. godinu za valorizaciju skijališta Savin Kuk nadležna je Tenderska komisija za valorizaciju turističkih lokaliteta pri Savjetu za privatizaciju i kapitalne projekte. Tokom 2018. godine nadležna tenderska komisija nije objavila javni tender za davanje u dugoročni zakup Skijališta Savin Kuk na Žabljaku.

Kao prethodno pitanje rješavanja uslova za valorizaciju Skijališta, IRF CG je pred Upravom za nekretnine PJ Žabljak, a shodno Odluci Vlade CG broj 08/2289/4 od 02.10.2014.godine o utvrđivanju javnog interesa za eksproprijaciju nepokretnosti na području Opštine Žabljak i Zakonu o eksproprijaciji, započeo postupak eksproprijacije pet katastarskih parcela na lokalitetu Savin kuk, Žabljak, ukupne površine 7.144m². U prethodnom periodu završen je postupak eksproprijacije za četiri katastarske parcele, ukupne površine 4.530 m², dok je preostalo da se izvrši eksproprijacija katastarske parcele površine 2.614m². Kao i u prethodnom periodu, i tokom 2018. IRF CG je prema nadležnim organima inicirao aktivnosti na otklanjanju objektivnih prepreka u vezi eksproprijacije kompletnog zemljišta predviđenog Odlukom Vlade CG broj 08/2289/4 od 02.10.2014.godine.

Skijalištem "Savin Kuk" na Žabljaku upravlja "Turistički centar Durmitor" doo Žabljak čiji je osnivač IRF CG sa 100% kapitala. IRF CG je tokom 2018. godine, uložio značajna sredstava u rekonstrukciju i modernizaciju Skijališta Savin Kuk, a sve u cilju podizanja kvaliteta usluga i bezbjednosti ovog skijališta.

Tokom 2018. godine, Vlada Crne gore je osnovala privredno društvo "Skijališta Crne Gore" doo Mojkovac, sa tendencijom da upravlja svim skijalištima u Crnoj Gori, uz valorizaciju postojećih aktivnih skijališta I izgradnju novih, a što se odnosi I na Skijalište Savin Kuk, koje posluje u sastavu "Turističkog centra Durmitor" doo Žabljak.

S tim u vezi, tokom 2018. godine pokrenuta je inicijativa za restrukturiranje društva "Skijališta Crne Gore" doo Mojkovac, i unos kapitala društva "Turistički centar Durmitor" doo Žabljak u ovo novoosnovano društvo. Restrukturiranje društva "Skijališta Crne Gore" doo Mojkovac na navedeni način nije okončano u 2018. godini, te će se sa istim nastaviti i u 2019. godini.

9.3. Berzanska prodaja akcija

Prodaja akcija putem berze: HTP "Berane" ad Berane, "Agrotransport" ad Podgorica i "Crnogoracoop" ad Podgorica.

Kako navedena društva imaju značajne finansijske i imovinske probleme, zbog čega ista nijesu atraktivna za investitore, to IRF CG i pored značajnog diskonta cijena akcija ovih društava nije ostvario prodaju akcija iz portfelja na berzi u 2018. godini. Predmetne akcije ponuđene su na berzi preko ovlašćenog brokera "INVEST BANKA MONTENEGRO" ad Podgorica.

9.4. Monitoring realizacije privatizacionih ugovora

Kao i prethodnih godina, IRF CG je i tokom 2018. godine u saradnji sa ostalim prodavcima državnog kapitala, vršio praćenje realizacije ugovora o kupoprodaji akcija u smislu razmatranja tekućih pitanja iz oblasti privatizacije, kao i dostavljanja traženih odgovora i mišljenja u tom smjeru.

U 2018. godini okončan je postupak privatizacije društva "Jadran" ad Perast. Naime, Vlada Crne Gore je na sjednici održanoj dana 25.10.2018. godine razmatrala Informaciju o statusu realizacije Ugovora za prodaju 74,9749% akcijskog kapitala društva "Jadran" ad Perast koju joj je dostavio Savjet za privatizaciju i kapitalne projekte. S tim u vezi, Vlada CG je donijela odgovarajuće zaključke kojim se konstatuje da je kupac akcija/investitor u potpunosti ispunio sve obaveze definisane ovim privatizacionim ugovorom.

8 Akcije / Udjeli

10.1. Društva iz portfelja IRF-a registrovana kod CKDD

Akcije, kao vlasničke hartije od vrijednosti koje glase na dio kapitala akcionarskog društva, čine najznačajniji dio portfelja IRF CG. U svom portfelju IRF CG posjeduje akcije 13 društava koja su registrovana kod Centralnog klirinškog depozitarnog društva AD Podgorica (bivša Centralna depozitarna agencija ad Podgorica). Prema visini učešća u kapitalu ovih društava, IRF posjeduje do 10% kapitala u 3 društva, od 10% do 30% kapitala u 7 društava i preko 30% kapitala u 3 društva.

Društva u kojima IRF ima udjela sa stanjem na 31.12.2018.godine

Red.br.	Naziv društva	Broj akcija IRF-a	Nominalna vrijednost akcije	% IRF
1	"Montepranzo Bokaproduct" AD Tivat	57.710	22,4457	51,401
2	"Agrotransport" AD Podgorica	16.406	51,13	44,9246
3	"Market" AD Podgorica	7.113	7,84	40,0755
4	"Institut Simo Milosevic" AD Igalo	90.411	154,9369	23,6461
5	"13. jul-Plantaže" AD Podgorica	39.844.589	0,5113	22,2278
6	"Marina" ad Bar	258.283	5,7926	16,9992
7	"Barska plovidba" AD Bar	371.465	4,2806	16,1562
8	HTP "Berane" AD Berane	41.119	19,3309	15,3544
9	"Jugooceanija" AD Kotor	326.048	22,4287	14,3172
10	"Crnogoracoop" AD Danilovgrad	54.651	6,6341	10,6294
11	HTP "Ulcinjaska rivijera" AD Ulcinj	116.567	39,5005	7,6468
12	"Ibiamond" AD Rožaje	8.255	5,1129	5,0664
13	"Montecargo" AD Podgorica	1.236	5,2285	0,037

Pravilnikom o korporativnom upravljanju privrednim društvima u vlasništvu IRF CG AD, uređena su pitanja korporativnog upravljanja na način da se zaštite prava IRF-a u društvima u kojima posjeduje kapital i participira u vlasničkoj strukturi, kao i da se menadžmenti istih obavežu da rade i odlučuju u najboljem interesu ovih društava. Pravilnikom se regulišu pitanja predstavljanja i zastupanja kapitala, zaštite interesa Fonda, uslova, načina predlaganja i izbora predstavnika IRF CG u odborima direktora društava u kojima posjeduje kapital, prava, obaveze i odgovornosti predstavnika IRF CG, kao i druga pitanja od značaja iz ove oblasti. Na osnovu navedenog Pravilnika, između IRF CG i izabranih predstavnika u odborima direktora zaključeni su odgovarajući ugovori kojima su definisana međusobna prava i obaveze, a u vezi sa zastupanjem prava i interesa IRF CG u društvima u kojima posjeduje kapital. S tim u vezi, IRF CG je u komunikaciji sa svojim predstavnicima u organima upravljanja društava u kojima posjeduje kapital. Izvještavanje predstavnika IRF CG predstavlja vid kontrole i informisanja o stanju i aktivnostima u društvima u kojima posjeduje kapital i participira u vlasničkoj strukturi.

IRF CG AD je tokom 2018. godine, putem punomoćnika, aktivno učestvovao na skupštinama akcionara društava iz portfelja IRF-a.

10.2. Društva iz portfelja IRF CG registrovana kod CKDD koja su u postupku stečaja ili likvidacije

Prema izvještaju iz CKDD na dan 31.12.2018. godine, IRF CG posjeduje i akcije 11 društava registrovanih kod CKDD nad kojima je otvoren stečajni postupak ili pokrenut postupak likvidacije. Otvaranjem postupka stečaja upravljanje nad ovim društvima prelazi u nadležnost Privrednog suda Crne Gore, odnosno organa koji isti imenuje. Tokom 2018. godine, IRF CG je po pitanju statusa ovih društava i provođenja postupka stečaja ili likvidacije, imao komunikaciju sa stečajnim organima ili likvidacionim upravicima imenovanim u ovim društvima.

Društva u kojima IRF ima udjela a koja su u postupku stečaja ili likvidacije sa stanjem na 31.12.2018.godine

R.B.	Naziv društva	Broj akcija IRF-a	Nominalna vrijednost akcije	% IRF
1	"Duvanski kombinat" AD Podgorica	4.239.878	13.225	28,3458
2	"Opštegrađevinsko Goica" AD Podgorica	43.106	0,3319	0,1406
3	"El Obod" AD Cetinje	2.810.168	0,5113	8,8583
4	"Preduzeće za izgradnju Podgorice" AD Podgorica	5.693	16,1057	28,7903
5	Fabrika elektroda "Piva" AD Plužine	147.093	25,5646	42,1864
6	ŠP "Pljevlja" AD Pljevlja	2.086.530	0,51	49,092
7	"Vunko" AD Bijelo Polje	190.641	25,5646	14,2985
8	"Lovćen" AD Podgorica	21.280	40,9	52,4513
9	"Rudnici boksita" AD Nikšić	524	6,3074	0,0163
10	"Trgokoop" DD Podgorica	3.978	10,6519	18,9645
11	"Mašinopromet rezervni djelovi" AD Podgorica	1.095	255,65	36,0078

Društva "Lovćen" AD Podgorica i "Trgokoop" AD Podgorica su u postupku likvidacije.

Prema informacijama dobijenim od nadležnih stečajnih upravnika, kao i prema podacima iz objavljenih Službenih listova Crne Gore, tokom 2018. godine zaključeni su stečajni postupci nad sljedećim društvima: "Duvanski kombinat" ad Podgorica, "Maksim" AD Murino, "Gornji Ibar" AD Rožaje, ŠP "Pljevlja" AD Pljevlja i "Vunko" AD Bijelo Polje. Uvidom u Centralni registar privrednih subjekata navedena društva imaju status – obrisani."Maksim" AD Murino i "Gornji Ibar" AD Rožaje su brisani iz registra CKDD, dok preostala društva i dalje postoje u registru. Nakon brisanja iz registra CKDD, predmetna društva biće izbrisana i iz evidencije IRF-a.

10.3. Društva u kojima IRF CG ima udio

IRF CG je osnivač društva sa ograničenom odgovornošću "Turistički centar Durmitor" doo Žabljak sa 100% vlasničkog udjela. Takođe, IRF posjeduje udio koji čini 12,10% od ukupnog kapitala Javnog preduzeća "Regionalni vodovod Crnogorsko primorje" Budva.

Udjeli u društvima registrovanim u CRPS		
R.B.	Naziv društva	% IRF
1	"Turistički centar Durmitor" doo Žabljak	100.00
2	JP "Regionalni vodovod Crnogorsko primorje" Budva	12,1

Udio IRF-a u društvu "Turistički centar Durmitor" doo Žabljak čine novčani i nenovčani ulog, u ukupnom iznosu od 3.299.687,50 eura, od čega nenovčani kapital čini 1.823.867,00 eura, dok novčani kapital čini 1.475.820,50 eura. U prethodnom periodu više puta je vršena dokapitalizacija ovog društva. Tokom 2018. godine društvo "Turistički centar Durmitor" doo Žabljak dokapitalizovano je sa novčanim ulogom u ukupnom iznosu od 82.552,00 eura.

IRF CG u kapitalu Javnog preduzeća "Regionalni vodovod Crnogorsko primorje" Budva, posjeduje udio nominalne vrijednosti 7,9 miliona eura (12,10%). Nad ovim javnim preduzećem se shodno zakonskim propisima i zaključcima Vlade Crne Gore provodi postupak transformacije i reorganizacije u skladu sa Zakonom o privrednim društvima, Zakonom o regionalnom vodosnabdijevanju Crnogorskog primorja i Zaključcima Vlade Crne Gore.

Vlada Crne Gore je donijela Odluku o osnivanju društva sa ograničenom odgovornošću „Regionalni Vodovod Crnogorsko primorje“ DOO Budva. Navedenom odlukom vrši se transformacija JP "Regionalni vodovod Crnogorsko primorje" Budva u "Regionalni vodovod Crnogorsko primorje" d.o.o. Budva, i to kao jednočlano društvo, gdje je kao osnivač određena Vlada Crne Gore, pri čemu nije riješeno pitanje statusa uloga IRF CG u novoosnovanom Društvu.

S tim u vezi, IRFCG je tokom 2018. godine preduzimao niz aktivnosti u cilju rješavanja statusa svog udjela u JP "Regionalni vodovod Crnogorsko primorje" Budva, kroz održavanje niza sastanaka i aktivnu korespondenciju sa Vladom Crne Gore, resornim ministarstvima i predstavnicima JP "Regionalni vodovod Crnogorsko primorje" Budva. Rješavanje ovog pitanja nastaviće se i u 2019. godini.

9 Obveznice

IRF CG je u periodu od 2006 - 2010. godine kupovao obveznice više lokalnih uprava, po sistemu diskonta u odnosu na nominalnu vrijednost. Predmetne obveznice dospijevale su na naplatu u periodu od 7 (sedam) godina u jednakim godišnjim tranšama prema definisanim iznosima.

Na dan 31.12.2018. godine otplaćene su sve obaveze po osnovu dospjelih obveznica, od kojih je tokom 2018. godine na naplatu dospjela i naplaćena posljednja serija predmetnih obveznica, emitovana od strane Glavnog grada Podgorice oznake PG18 u iznosu od 153.087,00 eura.

U vezi naplaćenih potraživanja po ovom osnovu, IRF CG je preduzeo i odgovarajuće aktivnosti radi brisanja istih iz registra CKDD.

10 Investicione nekretnine i stečena aktiva

U vlasništvu IRF CG nalazi se značajan broj investicionih nekretnina u Podgorici, Herceg Novom, Nikšiću, Bijelom Polju i Cetinju koje je IRF CG u prethodnom periodu kupovao i sticao na osnovu zaključaka i preporuka Vlade Crne Gore u cilju njihove dalje valorizacije ili stekao na drugi zakonit način.

Takođe, u vlasništvu IRF CG se nalaze i nekretnine stečene po osnovu naplate problematičnih plasmana iz založenih kolaterala po osnovu odobrenih kredita. Pored ranije stečenih nekretnina u Nikšiću, Žabljaku i Mojkovcu, tokom 2018. godine stečena je i nepokretnost u Rožajama. Radi se o poslovnom prostoru u Rožajama upisanom u Listu nepokretnosti 593 KO IBARAC I, stečenom po osnovu naplate potraživanja za raskinuti kredit korisnika kredita „Velepromex“ doo Rožaje, za iznos od 7.735,00 eura.

Za stečenu nepokretnost na Žabljaku pokrenut je postupak deložacije, odnosno oslobađanja stečenog objekta od lica i stvari bivšeg vlasnika/korisnika kredita, koji se postupak vodi pred Osnovnim sudom na Žabljaku.

Shodno Pravilniku o upravljanju nepokretnostima u svojini IRF CG AD, a u vezi sa navedenim nepokretnostima, tokom 2018. godine razmatrana je mogućnosti valorizacije po principu individualnog pristupa svakoj nekretnini pojedinačno. S tim u vezi, tokom 2018. godine, shodno Odlukama organa IRF CG i objavljenim Javnim pozivima za prodaju nepokretnosti u vlasništvu IRF CG, prodate su nepokretnosti upisane u LN broj 504 KO Topla po cijeni od 279.900,00 eura, i nepokretnosti upisane u PI 909 KO Nedakuse u iznosu od 15,000.00EUR

Posebnu pažnju tokom 2018. godine, IRF CG je je posvetio valorizaciji nepokretnosti koje se nalaze u centru Podgorice, na adresi ugao ulice Omladinskih brigada i ulice Novaka Miloševa, upisane u LN 5100 KO Podgorica II, koju čine poslovne zgrade u privredi površine 748m² i zemljište uz privrednu zgradu površine 112 m², i LN 4081 KO Podgorica II koju čini poslovni prostor, površine 170m², a koje predstavljaju jednu fizičku cjelinu, odnosno jedinstvenu urbanističku parcelu.

U vezi sa ovom nepokretnošću IRF CG je u prethodnom periodu kod Sekretarijata za planiranje i uređenje prostora i zaštitu životne sredine Glavnog grada Podgorice pokrenuo inicijativu za izmjenu i dopunu postojećeg lokalnog planskog dokumenta (DUP-a), radi izgradnje poslovno stambenog objekta za potrebe IRF-a, gdje je od strane nadležnih opštinskih organa prihvaćena predmetna inicijativa. S tim u vezi, izabran je obrađivač, koji je izradio nacrt ovog planskog dokumenta čija procedura usvajanja i donošenja nije okončana do kraja 2018. godine.

Odredbama Zakona o planiranju prostora i izgradnji objekata, propisano je da se izrada planskih dokumenata čija je izrada i donošenje započeto do dana stupanja na snagu ovog zakona mora donijeti najkasnije do 31.12.2018.godine, u skladu sa zakonom po kojem je postupak započet, jer će se u protivnom, izrada planskih dokumenata, koji se ne donesu do ovog datuma obustaviti.

Kako predmetni planski dokument nije donešen do 31.12.2018. godine, to je shodno navedenom zakonu donošenje istog obustavljeno. Izrada planskih dokumenata, ubuduće je u nadležnosti Ministarstva održivog razvoja i turizma, sa kojim je IRF CG već ostvario komunikaciju po ovom pitanju. Tokom 2019. godine IRF CG će nastaviti sa aktivnostima na saradnji sa resornim ministarstvom i drugim nadležnim institucijama u vezi sa donošenjem ovog planskog dokumenta, kako bi se stvorile zakonske i planske pretpostavke za izgradnju poslovno stambenog objekta za potrebe IRF-a.

11 Aktivnosti iz domena opštih i pravnih poslova, kao i prinudne naplate spornih potraživanja

Pravna služba IRF CG i Služba za upravljanje imovinom i portfeljom HOV su u toku poslovne 2018. godine preduzimale brojne aktivnosti iz svojih nadležnosti u skladu sa opštim aktima.

Pravna služba i Služba za upravljanje imovinom portfeljom HOV i prinudnom naplatom vodile su aktivnosti iz domena redovnog poslovanja IRF CG, koje se odnose na: sačinjavanje svih vrsta ugovora u vezi sa finansijskim proizvodima, vođenje postupaka provjere i upisa založnih prava na nepokretnostima korisnika kredita kao sredstva obezbjeđenja urednog povraćaja kredita i ostalih vrsta obezbjeđenja, zastupanje IRF CG pred nadležnim sudskim i upravnim organima, prinudnu naplatu raskinutih ugovora o kreditima i palih garancija, realizaciju plana javnih nabavki, radne odnose, postupke po zahtjevima za slobodan pristup informacijama, kontrolu ugovora za prodaju i ustupanje nepokretnosti, sačinjavanje ugovora o zakupu nepokretnosti, kontrolu ugovora u vezi zastupanja na berzi kod prodaje HOV, sačinjavanje ugovora o zastupanju Fonda u društvima u kojima posjedujemo kapital i dr.

U navedenim pravnim postupanjima Pravna služba i Služba za upravljanje imovinom portfeljom HOV i prinudnom naplatom, prevashodno nastupaju samostalno ne angažujući pravne kancelarije niti savjetnike za rješavanje spornih pravnih situacija.

Tokom 2018.godine, zaključno sa 31.12.2018.godine, IRF CG su ukupno podnijeta 22 zahtjeva za slobodan pristup informacijama, u vezi kojih su donesene odgovarajuće odluke u skladu sa zakonom (rješenja o dozvoljavanju ili odbijanju zahtjeva za slobodan pristup informacijama, odnosno odgovarajuća

obavještenja). Na donesene odluke IRF CG, drugostepenom organu - Agenciji za zaštitu ličnih podataka i slobodan pristup informacijama od strane podnosioca zahtjeva izjavljeno je ukupno 9 žalbi, na koje je IRF CG odgovorio u zakonskom roku.

Na dan 31.12.2018. godine, IRF CG po osnovu zahtjeva za slobodan pristup informacijama iz prethodnog perioda, kao strana u sporu, vodi ukupno 24 upravna spora pred Upravnim sudom Crne Gore. Takođe, kada su u pitanju upravni sporovi pokrenuti u prethodnom periodu u kojima je IRF učestvovao kao strana u sporu, tokom 2018. godine okončano je ukupno 11 upravnih sporova, u kojima su sve donijete presude u korist IRF CG.

Javne nabavke

U toku poslovne 2018. godine u skladu sa Planom javnih nabavki IRF CG za 2018.godinu i odredbama Zakona o javnim nabavkama ("Sl. list Crne Gore" br.42/11, 57/14, 28/15 i 42/17), sprovedena su 33 postupka javnih nabavki. Od navedenog broja raspisana su dva otvorena postupka javne nabavke i 31 postupak nabavke male vrijednosti. Sa izabranim ponuđačima zaključena su 33 ugovora o javnim nabavkama.

U skladu sa članom 118 Zakona o javnim nabavkama, IRF CG je u zakonskom roku, sačinio Izvještaj o sprovedenim postupcima javnih nabavki i zaključenim ugovorima u toku poslovne 2018. godine i isti objavio na Portalu Uprave za javne nabavke.

12 Informacione tehnologije-podrška poslovnim procesima

Služba za informacione tehnologije učestvuje u svim ključnim projektima IRF CG na razvoju novih i unapređenju postojećih proizvoda i usluga, procjenjujući i planirajući potrebnu informacionu podršku. Takođe, predlaže nova IT rješenja i potrebne resurse za njihovu realizaciju, te saraduje sa dobavljačima u procesu implementacije odobrenih rješenja odnosno ima ulogu "posrednika" između poslovne funkcije IRF-a i dobavljača usluga.

Kako je od 01.01.2018. godine počela primjena novog međunarodnog standarda finansijskog izvještavanja MSFI 9-finansijski instrumenti, koji imaju za cilj da utvrde načela za finansijsko izvještavanje o finansijskoj imovini i finansijskim obavezama koje će predstavljati relevantne i korisne informacije korisnicima finansijskih izvještaja za njihovu procjenu iznosa, vremena i nesigurnosti budućih novčanih tokova subjekta, realizovan je projekat uvođenja IFRS9 standarda.

Shodno novoj Odluci Centralne banke Crne Gore o minimalnim standardima i za upravljanje rizicima u poslovanju IRF CG realizovan je Projekat izrade modula za izvještavanje RKR-a (aplikacije FAMP) koji omogućava prikupljanje i analizu svih relevantnih podataka iz različitih aplikativnih izvora koji su u upotrebi u Informacionom Sistemu. Modul je pušten u rad u decembru 2018.g.

IZVJEŠATAJ O RADU ZA 2018.GODINU

Projektovana je takođe nova aplikacija za obračun kamata u faktoringu i sveobuhvatno izvještavanje, koja je omogućila punu automatizaciju procesa faktoring poslova. Aplikacija je puštena u produkcionu rad u januaru 2019.g.

Softveri za monitoring opreme i SYSLOG -Syslog server je jedna od značajnijih komponenti Informacionog sistema. Za potrebe IRF CG instalirana je besplatna verzija aplikacije "Grey log-a", koja omogućava čuvanje eventa koji se dešavaju/detektuju na sistemu, a vezani su otkrivanje incidenta na IT opremi kao i debug-ovanje grešaka. Takođe, instalirana je napredna besplatna verzija monitoring aplikacije "ChackMK" koja omogućava praćenje i kontrolu hardvera i softvera u realnom vremenu, vrši kontrolu radnih stanica, servera i na njima ključnih resursa.

EMAIL SERVER -Od decembra 2017.g. do februara 2018. godine izvršena je implementacija Email servera u okviru Data centra korišćenjem najboljih IT preporuka sa aspekata upotrebe i sigurnosti sistema.

Uvođenjem Microsoft Exchange servera podignuta je nivo:

- Sigurnosti u email komunikaciji,
- Dostupnost email servisa zaposlenim,
- Efikasnosti kontrole pristupa email-ovima,
- Mogućnosti proširenja dodatnih opcija shodno novih potreba IS IRF-a.

Ovo su neki od projekata realizovani tokom 2018 godine sa ciljem da se odgovori regulatornim zahtjevima, ali i unaprijedi efikanost i efektivnost poslovanja IRF CG

13 Analiza finansijskog položaja i rezultata poslovanja

Investiciono-razvojni fond je u 2018. godini ostvario pozitivan poslovni rezultat (dobit) u iznosu 710.296 EUR (u 2017. godini 1.120.186 EUR).

Ukupni prihodi su iznosili 8.743.839 EUR (u 2017. godini 6.345.303 EUR), a ukupni rashodi 8.033.543 EUR (u 2017. godini 5.225.117 EUR).

Operativni prihodi iz poslovanja su iznosili 7.724.209 EUR i čine ih prihodi od kamata i naknada po kreditima i faktoringu, u iznosu 6.706.474 EUR (u 2017. godini 5.562.319 EUR). U ovom segmentu je ostvaren rast od 20,6% zahvaljujući intenzivnoj kreditnoj aktivnosti po osnovu direktnih plasmana IRF CG. Adekvatno upravljanje raspoloživim novčanim sredstvima je dovelo i do rasta prihoda od kamata na oročene depozite koji su na kraju 2018. godine iznosili 302.452 EUR. Ostali prihodi od kamata (kamata po viđenju, kamata na stambene kredite prihodi od kamata na obveznice u portfoliju) kao i prihodi od zateznih kamata po kreditima i faktoringu su ostvareni u iznosu od 653.044 EUR.

Ukupni rashodi su iznosili kao što je već navedeno 8.033.542 EUR. Od toga se na troškove rezervacija po odobrenim plasmanima odnosilo 3.026.993 EUR (trošak ovih rezervacija u 2017. godini je iznosio 870.442 EUR).

Finansijski rashodi, po osnovu kamate i naknade po kreditu Evropske investicione banke su u 2018. godini iznosili 2.136.714 EUR (u 2017. godini ovi troškovi su iznosili 1.476.934 EUR).

Vrijednost aktive (imovine) IRF CG, na 31.decembar 2018. godine, iznosi 323.419.529 EUR (u 2017. god. 259.152.920 EUR).

Obaveze po osnovu nedospjele i dospjele glavnice kreditnih plasmana na kraju 2018. godine iznose 247.056.797 EUR (u 2017. godini 174.334.797 EUR). Ostale značajne pozicije imovine IRF CG su učešća u kapitalu drugih preduzeća (akcije i udjeli naslijeđeni od Fonda za razvoj Crne Gore, kao i učešće u kapitalu TC Durmitor), portfolijo državnih obveznica, potraživanja po faktoring aranžmanima (u iznosu od 22.043.811 EUR), kratkoročni depoziti oročeni kod poslovnih banaka (u iznosu od 20.500.000 EUR) i novac na poslovnim računima

Obaveze po osnovu izvora finansiranja na kraju 2018. godine iznose 222.351.264 EUR dok su na kraju 2017. godine ove obaveze iznosile 157.849.446 EUR. Tokom 2018. godine IRF CG je koristio finansijska sredstva odobrena od strane Evropske investicione banke i Razvojne banke Savjeta Evrope.

Fokus tokom poslovne 2018. godine je, kao i do sada bio na kreiranju dugoročno održivog poslovnog rezultata imajući u vidu misiju IRF CG koja se prevashodno odnosi na unaprijeđenje poslovnog ambijenta, kreiranje i obezbjeđivanje adekvatne finansijske podrške za MMSP sektor koji dovode do otvaranja novih radnih mjesta i poboljšavanja životnog standarda građana Crne Gore.

IZVJEŠATAJ O RADU ZA 2018.GODINU

ISKAZ O FINANSIJSKOJ POZICIJI - BILANS STANJA		
POZICIJA	2018	2017
A K T I V A		
A. NEUPLAĆENI UPISANI KAPITAL		
B. STALNA IMOVINA	214.264.425 €	157.125.279 €
C. ODLOŽENA PORESKA SREDSTVA	0 €	
D. STALNA SREDSTVA NAMENJENA PRODAJI I SREDSTVA POSLOVANJA KOJE JE OBUSTAVLJENO	367.785 €	330.930 €
E. OBRTNA SREDSTVA	108.787.319 €	101.696.711 €
F. UKUPNA AKTIVA	323.419.529 €	259.152.920 €
P A S I V A		
A. KAPITAL	98.345.180 €	98.504.517 €
B. DUGOROČNA REZERVISANJA I DUGOROČNE OBAVEZE	210.743.032 €	150.288.017 €
C. ODLOŽENE PORESKE OBAVEZE	36.674 €	30.267 €
D. KRATKOROČNA REZERVISANJA I KRATKOROČNE OBAVEZE	14.294.643 €	10.330.119 €
E. UKUPNA PASIVA	323.419.529 €	259.152.920 €

ISKAZ O UKUPNOM REZULTATU - BILANS USPJEHA			
Redni broj	Pozicija	2018	2017
I	POSLOVNI PRIHODI	7.786.648 €	6.220.624 €
II	POSLOVNI RASHODI	2.804.034 €	2.705.114 €
A	POSLOVNI REZULTAT	4.982.614 €	3.515.510 €
I	FINANSIJSKI PRIHODI	315.247 €	3.343 €
II	FINANSIJSKI RASHODI	2.136.714 €	1.476.934 €
B	FINANSIJSKI REZULTAT	-1.821.467 €	-1.473.591 €
I	OSTALI PRIHODI	641.944 €	121.336 €
II	OSTALI RASHODI	3.079.891 €	925.138 €
C	REZULTAT IZ OSTALIH AKTIVNOSTI	-2.437.947 €	-803.802 €
D	REZULTAT IZ REDOVNOG POSLOVANJA PRIJE OPOREZIVANJA	723.200 €	1.238.117 €
E	NETO REZULTAT POSLOVANJA KOJE JE OBUSTAVLJENO	0 €	0 €
F	REZULTAT PRIJE OPOREZIVANJA	723.200 €	1.238.117 €
G	DRUGE STAVKE REZULTATA /POVEZANE SA KAPITALOM	0 €	0 €
H	PORESKI RASHOD PERIODA	12.904 €	117.931 €
I	NETO REZULTAT	710.296 €	1.120.186 €